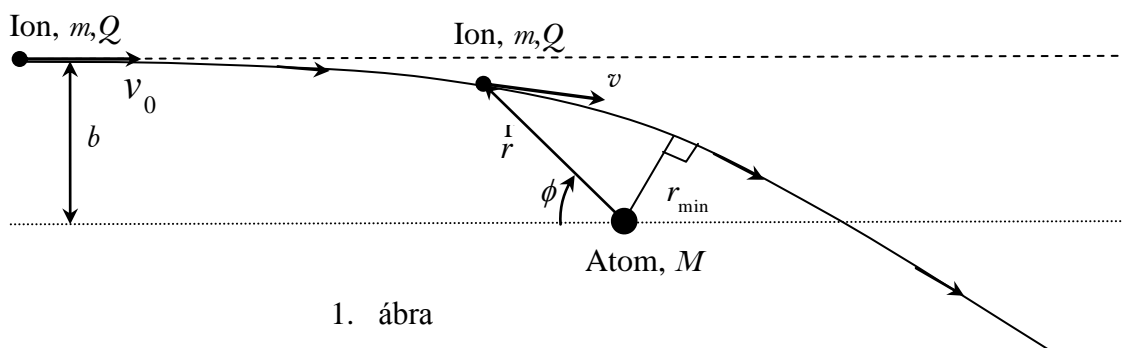

3. A Rutherford-atommodell centenáriuma alkalmából: Ion szóródása semleges atomon

1. ábra

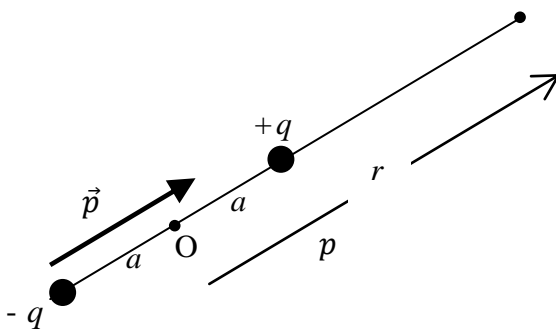
Egy m tömegű, Q töltésű iont indítunk nagyon távolról, nem-relativisztikus v_0 kezdeti sebességgel egy $M \gg m$ tömegű, semleges atom felé, melynek elektromos polarizálhatósága α . Az ütközési paraméter nagysága b (lásd az 1. ábrát).

Az atomot a közeledő ion $\vec{E}$ elektrosztatikus tere folyamatosan polarizálja, melynek következtében az atom $\vec{p} = \alpha \vec{E}$ elektromos dipólmomentumra tesz szert. A feladat megoldása során minden sugárzási veszteséget hagyj figyelmen kívül!

3.1 Számítsd ki az $\vec{E}_p$ elektromos térerősséget egy $\vec{p}$ dipólmomentumú, az O origóban elhelyezkedő, ideális elektromos dipólustól r távolságra a dipólus tengelye mentén (lásd a 2. ábrát)!

[1,2 pont]

$$p = 2aq, \quad r \gg a$$

2. ábra

3.2 Vezesd le a polarizált atom által az ionra ható $\vec{f}$ erő kifejezését! Mutasd meg, hogy ez az erő vonzó jellegű az ion töltésének előjelétől függetlenül.

[3,0 pont]

3.3 Határozd meg az ion és az atom kölcsönhatásából származó elektromos potenciális energiát α , Q és r függvényében!

[0,9 pont]

3.4 Határozd meg az 1. ábrán látható ion-atom közötti legkisebb $r_{\min}$ távolságot!

[2,4 pont]

3.5 Ha a b ütközési paraméter kisebb egy kritikus b_0 értéknél, az ion spirális pályán az atomba zuhan. Ebben az esetben az ion semlegesítődik, az atom pedig épp ellenkezőleg: feltöltődik. Ez a folyamat „töltés-kicserélődési” kölcsönhatás néven ismert. Mekkora az ionnak az atommal való $A = \pi b_0^2$ ütközési hatáskeresztmetszet(-területe) egy ilyen “töltés-kicserélődéses” folyamat esetén?

[2,5 pont]